

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Položaj žena s invaliditetom”*(razmatračko mišljenje na zahtjev Europskog parlamenta)*

(2018/C 367/04)

Izjestiteljica: **Gunta ANČA**

Zahtjev za savjetovanje:	Europski parlament, 3.4.2018.
Pravni temelj:	članak 29. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Odluka Plenarne skupštine:	13.3.2018.
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za zapošljavanje, socijalna pitanja i građanstvo
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	6.6.2018.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	11.7.2018.
Plenarno zasjedanje br.:	536
Rezultat glasanja	187/2/0
(za/protiv/suzdržani):	

1. Zaključci i preporuke

1.1. Žene i djevojčice s invaliditetom i dalje se suočavaju s raznovrsnom i višestrukom diskriminacijom na temelju spola i invaliditeta. Žene s invaliditetom nemaju jednake mogućnosti ravnopravnog sudjelovanja s ostalima u svim aspektima društva. Nerijetko su isključene iz, među ostalim, uključivog obrazovanja i osposobljavanja, zapošljavanja, pristupa programima za suzbijanje siromaštva, pristupa prikladnom stanovanju i sudjelovanja u političkom i javnom životu te ih niz zakonodavnih propisa sprečava u donošenju odluka o vlastitom životu, uključujući u pogledu seksualnih i reproduktivnih prava. Suočavaju se s preprekama u ostvarivanju svojih prava kao građani EU-a ⁽¹⁾.

1.2. Ovim se mišljenjem EU i sve njegove države članice pozivaju na provedbu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) ⁽²⁾, preporuka koje je EU 2015. primio od Odbora UNCRPD-a u pogledu žena i djevojčica s invaliditetom i opće napomene Odbora UN-a br. 3 o članku 6. Konvencije.

1.3. Pozivamo EU i države članice da perspektivu invaliditeta uvrste u predstojeće strategije, politike i programe rodne jednakosti, a rodnu perspektivu u strategije o invaliditetu, uključujući u buduću Europsku strategiju za osobe s invaliditetom za razdoblje 2020. – 2030. i europski stup socijalnih prava ⁽³⁾. Sljednik strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast treba obuhvaćati i perspektivu za žene s invaliditetom jer je njihovo sudjelovanje u gospodarskom i društvenom životu od ključne važnosti za uspjeh opće europske gospodarske i socijalne strategije ⁽⁴⁾.

1.4. Valja poduzeti potrebne mjere na europskoj i nacionalnoj razini za uspostavu strukturiranog dijaloga, za koji će se na raspolaganje staviti neovisna proračunska sredstva dostatna za jamčenje svrsishodnog savjetovanja s osobama s invaliditetom, uključujući žene, djevojčice i dječake s invaliditetom, kao i njihova sudjelovanja u provedbi i praćenju CRPD-a ⁽⁵⁾, uz pomoć organizacija koje ih zastupaju.

⁽¹⁾ UNCRPD, Opća napomena br. 3 (CRPD/C/GC/3), str. 1; EDF-ovo Alternativno izvješće Odboru UN-a za prava osoba s invaliditetom, str. 57.

⁽²⁾ Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

⁽³⁾ UNCRPD, Zaključci o početnom izvješću EU-a, Ujedinjeni narodi (članak 6. CRPD/C/EU/CO/1).

⁽⁴⁾ Izvješće o ženama s invaliditetom, Europski parlament, 14/10/2013, str. 6.

⁽⁵⁾ Idem, bilješka 3.4.3; Idem, bilješka 1., str. 17.

1.5. Postojeći i budući instrumenti EU-a za financiranje, osobito strukturni fondovi i Europski socijalni fond, trebaju se koristiti kao ključni alati za pružanje potpore državama članicama u promicanju pristupačnosti i nediskriminacije u pogledu žena i djevojčica s invaliditetom ⁽⁶⁾.

1.6. EU i države članice trebaju brzo pristupiti Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), što bi predstavljalo korak naprijed u borbi protiv nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom ⁽⁷⁾. Te mjere trebaju obuhvaćati kriminalizaciju seksualnog nasilja i drugih vrsta nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom, kao i ukidanje prisilne sterilizacije ⁽⁸⁾.

1.7. EU i države članice trebaju poduzeti sve mjere kako bi zajamčili da žene i djevojčice s invaliditetom imaju jednak pristup zdravstvenim uslugama specifičnima za invaliditet, te im osigurati pristupačne uobičajene usluge. Sve žene i djevojčice s invaliditetom moraju moći ostvariti svoju pravnu sposobnost donošenjem vlastitih odluka, uz potporu ako je žele, u pogledu medicinskog i/ili terapijskog liječenja, uključujući donošenje vlastitih odluka o zadržavanju plodnosti i reproduktivne autonomije ⁽⁹⁾.

2. Uvod

2.1. Žene s invaliditetom i dalje se nalaze na marginama društva. Položaj žena s invaliditetom lošiji je ne samo od položaja žena bez invaliditeta već i od položaja muškaraca s invaliditetom ⁽¹⁰⁾.

2.2. Žene s invaliditetom predstavljaju 16 % ukupnog broja žena u Europi. Ta se brojka temelji na postojećem ženskom stanovništvu od nešto manje od 250 milijuna osoba, što znači da u Europskoj uniji (EU) živi otprilike 40 milijuna žena i djevojčica s invaliditetom ⁽¹¹⁾.

2.3. Broj starijih osoba u Europi i svijetu raste, što znači da će u skladu s tim porasti i broj osoba s invaliditetom. Broj žena s invaliditetom nerazmjerno će porasti jer je očekivani životni vijek žena dulji ⁽¹²⁾.

2.4. Ovim se mišljenjem EU i sve njegove države članice pozivaju na provedbu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) ⁽¹³⁾, preporuka koje je EU 2015. primio na temelju UNCRPD-a u pogledu žena i djevojčica s invaliditetom i opće napomene Odbora UN-a br. 3 o članku 6. Konvencije. EU i države članice trebale bi odmah osmisliti akcijski plan i vremenski raspored te osigurati resurse za provedbu CRPD-a.

3. Opće napomene

Međunarodni i europski pravni okvir

3.1. EU je država stranka Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, kao i 28 država članica EU-a. Na temelju međunarodnog prava države stranke obvezane su Konvencijom, što znači da su predane zajedničkom promicanju, zaštiti i jamčenju prava osoba s invaliditetom kako su utvrđena Konvencijom, uključujući prava žena i djevojčica s invaliditetom. Europska unija i njezine države članice trebaju biti uzor drugima jer su jedina organizacija za regionalnu integraciju na svijetu koja je država stranka Konvencije, zbog čega je EU u jedinstvenom položaju da zajamči usklađenu i jednaku zaštitu žena i djevojčica s invaliditetom u cijeloj Europi.

3.2. U članku 6. Konvencije stoji: „Države stranke priznaju da su žene i djevojčice s invaliditetom izložene višestrukoj diskriminaciji te će u tom smislu poduzeti mjere radi osiguranja punog i ravnopravnog uživanja svih njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere radi osiguranja punog razvoja, napretka i osnaživanja položaja žena kako bi im zajamčile korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenih u ovoj Konvenciji.”

⁽⁶⁾ Idem, bilješka 4., str. 9.

⁽⁷⁾ Idem, bilješka 3., članak 16.

⁽⁸⁾ Izvješće o ukidanju prisilne sterilizacije žena i djevojčica s invaliditetom, Europski forum za osobe s invaliditetom, 2018., str. 49.

⁽⁹⁾ Drugi manifest o pravima žena i djevojčica s invaliditetom u EU-u, Europski forum za osobe s invaliditetom, 2011, str. 18 i 34.

⁽¹⁰⁾ Idem, bilješka 9., str. 4.

⁽¹¹⁾ Ad hoc obrazac istraživanja EU-a o radnoj snazi o osobama s invaliditetom i dugotrajnim zdravstvenim problemima, 2020.

⁽¹²⁾ Idem, bilješka 4., str. 24.

⁽¹³⁾ Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

3.3. EU je 2015. primio važne preporuke Odbora UN-a za prava osoba s invaliditetom o tome kako poboljšati položaj osoba s invaliditetom, uključujući žene i djevojčice, u Europskoj uniji.

3.4. Odbor UN-a za prava osoba s invaliditetom donio je 2016. svoju opću napomenu br. 3 o članku 6. Konvencije, kojom je istaknuto da države stranke Konvencije, uključujući EU, trebaju poduzeti prethodno navedene mjere za promicanje prava žena i djevojčica s invaliditetom.

3.5. Sve države članice EU-a ujedno su države stranke Konvencije EU-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, koja predstavlja najsveobuhvatniji međunarodni pravni instrument za promicanje jednakog priznanja, uživanja i ostvarenja svih ljudskih prava žena na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom i obiteljskom području. Žene i djevojčice s invaliditetom također trebaju sudjelovati u naporima koji se na nacionalnoj razini ulažu u provedbu Konvencije EU-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena te u cijelosti uživati prava koja se njome pružaju.

3.6. Člancima 10. i 19. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) propisano je da je EU pri utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti usmjeren na borbu protiv diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije te da u tom pogledu poduzima odgovarajuće radnje. Člankom 8. UFEU-a utvrđeno je sljedeće: „U svim svojim aktivnostima Unija teži uklanjanju nejednakosti i promicanju ravnopravnosti između muškaraca i žena”.

3.7. Člancima 20. i 26. Povelje EU-a o temeljnim pravima zabranjuje se diskriminacija na osnovi invaliditeta i priznaje pravo osoba s invaliditetom na ostvarivanje koristi od mjera čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice. U povelji se također upućuje na jednakost između muškaraca i žena i zabranu diskriminacije na različitim osnovama, uključujući spol.

4. Opće preporuke

4.1. Unatoč navodima u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, UFEU-u i Povelji, Europska unija nije uvela perspektivu o invaliditetu u sve svoje rodne politike, programe i strategije niti je usvojila rodnu perspektivu u strategijama o invaliditetu. EU i države članice trenutačno nemaju snažan pravni okvir za zaštitu, promicanje i jamčenje svih ljudskih prava svih žena i djevojčica s invaliditetom. Pozivamo EU i države članice da perspektivu invaliditeta uvrste u predstojeće strategije, politike i programe rodne jednakosti, a rodnu perspektivu u strategije o invaliditetu, uključujući u buduću Europsku strategiju za osobe s invaliditetom za razdoblje 2020. – 2030. i europski stup socijalnih prava. Sljednik strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast treba obuhvaćati i perspektivu za žene s invaliditetom jer je njihovo sudjelovanje u gospodarskom i društvenom životu od ključne važnosti za uspjeh opće europske gospodarske i socijalne strategije ⁽¹⁴⁾.

4.2. EU i države članice ne savjetuju se u dovoljnoj mjeri s organizacijama koje predstavljaju žene i djevojčice s invaliditetom niti ih dovoljno financiraju. Valja poduzeti potrebne mjere na europskoj i nacionalnoj razini za uspostavu strukturiranog dijaloga, za koji će se na raspolaganje staviti neovisna proračunska sredstva dostatna za jamčenje svrsishodnog savjetovanja s osobama s invaliditetom, uključujući žene, djevojčice i dječake s invaliditetom, kao i njihova sudjelovanja u provedbi i praćenju CRPD-a ⁽¹⁵⁾, uz pomoć organizacija koje ih zastupaju.

4.3. Žene i djevojčice s invaliditetom i dalje se nalaze na marginama svih organizacija za ljudska prava. Redovna izvješća koja izrađuju relevantna nadzorna tijela EU-a i država članica za praćenje provedbe ugovora moraju automatski obuhvaćati informacije o ženama s invaliditetom. Tu je praksu potrebno proširiti na sve institucije koje rade na promicanju ljudskih prava, na europskoj i nacionalnoj razini, uključujući organizacije koje zastupaju osobe s invaliditetom i njihove obitelji, žene općenito i žene s invaliditetom ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Idem, bilješka 3., članak 6.; Idem, bilješka 4., str. 6.

⁽¹⁵⁾ Idem, bilješka 3., članak 4.3; Idem, bilješka 1., str. 17.

⁽¹⁶⁾ Idem, bilješka 9., str. 47.

4.4. Kad su posrijedi žene i djevojčice s invaliditetom, EU i države članice nemaju dosljedne i usporedive podatke i pokazatelje o stanju u pogledu ljudskih prava, a ne postoje ni istraživanja o položaju žena i djevojčica s invaliditetom u EU-u⁽¹⁷⁾. EGSO preporučuje da europske agencije, posebice Eurofound, Cedefop, FRA i EIGE, usvoje sustavniji pristup radu u pogledu osoba s invaliditetom i njihova položaja na tržištu rada i u društvu. U okviru toga potrebno je posebno uzeti u obzir položaj žena i činjenicu da intersekcionalnost može dovesti do višestruke diskriminacije. EGSO nadalje preporučuje da se to pitanje jasno uvrsti u njihove programe rada. Na razini EU-a i na nacionalnoj razini pitanja žena i djevojčica s invaliditetom trebaju biti uključena u zbirku podataka i statistike u pogledu spola i dobi, kao i u postojeće statističke nizove i ispitivanja u skladu s načelima UNCPRD-a. Radi usmjeravanja planiranja politike potrebno je uspostaviti mehanizam za praćenje napretka i financiranje prikupljanja podataka, studija i istraživanja o ženama i djevojčicama s invaliditetom te o višestrukoj diskriminaciji s kojom se one suočavaju, pri čemu je potrebno obuhvatiti i najmarginaliziranije društvene skupine kao što su etničke i vjerske manjine. U svim istraživanjima o pravima osoba s invaliditetom valja uzeti u obzir rodnu perspektivu, a u istraživanjima o ženama i djevojčicama valja uzeti u obzir perspektivu invaliditeta.

4.5. Postojeći i budući instrumenti EU-a za financiranje, osobito strukturni fondovi i Europski socijalni fond, trebaju se koristiti kao ključni alati za pružanje potpore državama članicama u promicanju pristupačnosti i nediskriminacije u pogledu žena i djevojčica s invaliditetom⁽¹⁸⁾ i za podizanje svijesti i poboljšanje vidljivosti mogućnosti financiranja za takve mjere u programima za razdoblje nakon 2020. Kad je riječ o iskorištavanju mogućnosti financiranja, organizacije osoba s invaliditetom trebale bi primati pristupačne informacije i potporu.

4.6. Žene i djevojčice s invaliditetom u Europi izložene su povećanom riziku od toga da postanu žrtve raznovrsne i višestruke diskriminacije. Preklapanje dimenzija rase, etničkog podrijetla, društvenog sloja, dobi, spolne orijentacije, državljanstva, religije, spola, invaliditeta, izbjegličkog ili migrantskog statusa itd. ima multiplikacijski učinak kojim se povećava diskriminacija kojoj su izložene žene i djevojčice s invaliditetom⁽¹⁹⁾. Takva diskriminacija proizlazi iz načina na koji ljudi percipiraju njihov identitet, pri čemu ne prepoznaju raznolikost koja postoji među ženama s invaliditetom te su ih skloni homogenizirati u svim društvenim područjima, a njihovu stvarnost doživljavaju iz perspektive isključivanja⁽²⁰⁾. EU i države članice trebaju staviti izvan snage sve diskriminirajuće zakonodavstvo, politike i prakse i zabraniti svu diskriminaciju na temelju spola i invaliditeta, kao i njezine višestruke oblike, uključujući donošenjem snažnog i sveobuhvatnog zakonodavstva EU-a kojim se žene s invaliditetom štiti od višestruke diskriminacije u svim područjima života⁽²¹⁾.

4.7. Povijest, stavovi i predrasude u zajednici, uključujući u krugu obitelji, stvorili su negativne stereotipe o ženama i djevojčicama s invaliditetom, što je pridonijelo njihovoj društvenoj izolaciji i isključenosti. Mediji ih gotovo u cijelosti zapostavljaju, a kada se pojave u medijima, žene s invaliditetom prikazane su iz aseksualne, medicinske perspektive te se zanemaruju njihove sposobnosti i doprinos okolini koja ih okružuje⁽²²⁾. Žene i djevojčice s invaliditetom nisu dovoljno svjesne svojih prava koja proizlaze iz Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i zakonodavstva EU-a. EU i države članice trebaju osmisliti sveobuhvatnu kampanju za podizanje svijesti o Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom i Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, za podizanje svijesti o položaju žena s invaliditetom te za suzbijanje predrasuda o ženama i djevojčicama s invaliditetom⁽²³⁾. Potrebno je potaknuti medije da se savjetuju sa ženama s invaliditetom i uključe ih u dijalog, i to po mogućnosti one koje imenuju njihove organizacije, koje ujedno trebaju sudjelovati u prezentacijama i pratiti programe. Organizacije osoba s invaliditetom trebale bi primati financijska sredstva potrebna za informiranje i obavješćavanje žena i djevojčica s invaliditetom te njihovih obitelji o njihovim pravima na temelju CRPD-a.

4.8. Kao javna uprava, EU je obavezan provoditi Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom interno, unutar svojih institucija. EU treba zajamčiti da pitanja u vezi sa ženama i djevojčicama s invaliditetom u cijelosti budu uključena u njegova događanja i sastanke, komunikaciju, informiranje i savjetovanje te u politike u području socijalne sigurnosti i zapošljavanja, kao i da se ta pitanja poštuju, te treba nastojati zajamčiti da se u proračunima posebno uzimaju u obzir rodna pitanja. Potrebno je provesti pozitivne mjere kako bi se osiguralo da žene s invaliditetom mogu na jednakoj osnovi kao i drugi sudjelovati u radu i funkcioniranju institucija EU-a.

⁽¹⁷⁾ Idem, bilješka 4., str. 16.

⁽¹⁸⁾ Idem, bilješka 4., str. 9.

⁽¹⁹⁾ Idem, bilješka 1., str. 2.

⁽²⁰⁾ Idem, bilješka 9., str. 52.

⁽²¹⁾ Idem, bilješka 1., str. 15.

⁽²²⁾ Idem, bilješka 9., str. 11.

⁽²³⁾ Idem, bilješka 3., članak 8.

5. Posebne napomene

5.1. Nasilje

5.1.1. Žene s invaliditetom izložene su većem riziku od nasilja, iskorištavanja i zlostavljanja u odnosu na druge žene. Nasilje može biti osobno, institucionalno i/ili strukturno. Institucionalno i/ili strukturno nasilje svaki je oblik strukturne nejednakosti ili institucionalne diskriminacije kojim se žena zadržava u podređenom položaju, fizički ili ideološki, u usporedbi s drugim osobama u njezinoj obitelji, kućanstvu ili zajednici⁽²⁴⁾. U studiji iz 2014. koju je provela Agencija Europske unije za temeljna prava procjenjuje se da je tri do pet puta vjerojatnije da će žene i djevojčice s invaliditetom biti žrtve nasilja, osobito nasilja u obitelji⁽²⁵⁾.

5.1.2. Zakonodavstvo EU-a i nacionalno zakonodavstvo o sprečavanju iskorištavanja, nasilja i zlostavljanja često nije usmjereno na žene i djevojčice s invaliditetom. EU treba poduzeti potrebne mjere za uvođenje invaliditeta u sve zakonodavstvo, politike i strategije za borbu protiv nasilja, zlostavljanja i iskorištavanja.⁽²⁶⁾ Potrebno je kriminalizirati nasilje nad ženama. EU i države članice trebaju poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu žena i djevojčica s invaliditetom, u domu i izvan njega, od svih oblika iskorištavanja, nasilja i zlostavljanja te za olakšavanje njihova pristupa pravosuđu osiguravanjem odgovarajuće pomoći i potpore u zajednici, vodeći računa o njihovim posebnim potrebama, uključujući pomagala, kako bi se izbjegla njihova izolacija i ograničavanje na boravak u kući⁽²⁷⁾.

5.1.3. EU i države članice trebaju brzo pristupiti Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), što bi predstavljalo korak naprijed u borbi protiv nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom. Te mjere trebaju obuhvaćati kriminalizaciju seksualnog nasilja i drugih vrsta nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom, kao i ukidanje prisilne sterilizacije⁽²⁸⁾.

5.2. Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava, uključujući poštovanje doma i obitelji

5.2.1. Štetni stereotipi povezani s invaliditetom i spolom predstavljaju oblik diskriminacije koji ima osobito ozbiljan učinak na uživanje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava te na pravo na osnivanje obitelji. Štetni stereotipi o ženama s invaliditetom obuhvaćaju vjerovanje da su aseksualne, nesposobne, iracionalne i/ili hiperseksualne⁽²⁹⁾.

5.2.2. Odabiri žena s invaliditetom, osobito žena s psihosocijalnim ili intelektualnim poteškoćama, često se zanemaruju, a njihove odluke nerijetko zamjenjuju odlukama trećih strana, uključujući pravne zastupnike, pružatelje usluga, skrbnike i članove obitelji, čime se krše njihova prava utvrđena člankom 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom⁽³⁰⁾. Žene i djevojčice s invaliditetom suviše se često nasilno podvrgavaju sterilizaciji i pobačaju ili drugim oblicima kontrole plodnosti. EU i države članice trebaju poduzeti sve mjere kako bi zajamčili da sve žene s invaliditetom imaju mogućnost ostvarenja svoje pravne sposobnosti donošenjem vlastitih odluka, uz potporu ako je žele, u pogledu medicinskog i/ili terapijskog liječenja, uključujući donošenje vlastitih odluka o zadržavanju plodnosti i reproduktivne autonomije; ostvarenje prava na odlučivanje o tome koliko će djece imati i s kakvim vremenskim razmakom; pitanja povezana s njihovom seksualnošću; i ostvarenje njihova prava na uspostavu veza. To je potrebno ostvariti bez prisile, diskriminacije i nasilja. Prisilna sterilizacija i prisilni pobačaj predstavljaju nasilje nad ženama i potrebno ih je kriminalizirati, kao što je određeno člankom 39. Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁽³¹⁾.

⁽²⁴⁾ Idem, bilješka 1., str. 8.

⁽²⁵⁾ Istraživanje o nasilju nad ženama, Agencija za temeljna prava, 2014., str.186.

⁽²⁶⁾ Idem, bilješka 3., članak 16.

⁽²⁷⁾ Idem, bilješka 9., str. 21.

⁽²⁸⁾ Idem, bilješka 3., članak 16.; Idem, bilješka 8., str. 49.

⁽²⁹⁾ Idem, bilješka 1., str. 10.

⁽³⁰⁾ Idem, bilješka 1., str. 11.

⁽³¹⁾ Izvješće o ukidanju prisilne sterilizacije žena i djevojčica s invaliditetom, Europski forum za osobe s invaliditetom, 2018., str. 49. i 50.

5.2.3. Ženama s invaliditetom ponekad se i onemogućuje pristup informacijama, komunikaciji i obrazovanju o njihovom spolnom i reproduktivnom zdravlju i pravima na temelju štetnih stereotipa zbog kojih se pretpostavlja da su aseksualne i da im zbog toga takve informacije nisu potrebne kao drugim osobama. Nadalje, informacije možda nisu dostupne u pristupačnim formatima. Zdravstvene ustanove i oprema, uključujući uređaje za mamografiju i krevete za ginekološki pregled, često su fizički nepristupačni ženama s invaliditetom⁽³²⁾. EU i države članice trebaju poduzeti sve mjere kako bi zajamčili da žene i djevojčice s invaliditetom imaju jednak pristup zdravstvenim uslugama za specifične vrste invaliditeta, kao i pristupačnim uobičajenim uslugama, kao što su stomatološka i oftalmološka skrb, seksualno i reproduktivno zdravlje i preventivne usluge, uključujući ginekološko savjetovanje, liječničke preglede, planiranje obitelji i prilagođenu potporu tijekom trudnoće.

5.2.4. Potrebno je poduzeti odgovarajuće mjere u pogledu osposobljavanja stručnih osoba, prije svega zdravstvenih djelatnika i djelatnika na pravnom području, kako bi se osiguralo da oni prilikom pravnih istraga i postupaka saslušaju što imaju za reći djevojčice i žene s invaliditetom. Te je mjere potrebno poduzeti u uskoj suradnji s organizacijama koje predstavljaju osobe s invaliditetom.

5.3. Obrazovanje i osposobljavanje

5.3.1. Kombinacija štetnih stereotipa o rodu i invaliditetu potiče diskriminacijska stajališta, politike i prakse, kao što su korištenje obrazovnog materijala kojim se potiču netočni stereotipi o rodu i invaliditetu, obavljanje obiteljskih aktivnosti na temelju spola, dodjeljivanje uloga skrbnika ženama i djevojčicama te u nekim područjima pridavanje veće vrijednosti obrazovanju dječaka u odnosu na djevojčice, poticanje ranog braka djevojčica s invaliditetom i nepostojanje pristupačne sanitarne infrastrukture u školama kojom se učenicama osiguravaju higijenski uvjeti u vrijeme menstruacije. Zbog toga dolazi do većih stopa nepismenosti, neuspjeha u školi, neuravnomjernog prisustvovanja nastavi, izostajanja i potpunog prekida školovanja⁽³³⁾.

5.3.2. Usporedna analiza EU-a pokazala je da je 2011. samo 27 % osoba s invaliditetom u dobi od 30 do 34 godine završilo visoko ili jednakovrijedno obrazovanje u EU-u⁽³⁴⁾. Međutim, nisu dostupni zasebni podaci o ženama i djevojčicama s invaliditetom. U europskim školama i u različitim državama članicama EU-a brojne djevojčice i žene s invaliditetom ne mogu ostvariti pristup uključivom, kvalitetnom obrazovanju u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. Dokazano je da je financijska kriza negativno utjecala na napore usmjerene na uključivo obrazovanje.

5.3.3. Uključivo redovno obrazovanje djevojčica i žena s invaliditetom mora se promatrati kroz paradigmu visokokvalitetnog obrazovanja, jednakih mogućnosti, potpore i primjerenog smještaja⁽³⁵⁾ te univerzalnog pristupa tijekom cijelog života, pri čemu je potrebno jamčiti da žene s invaliditetom imaju pristup kontinuiranom obrazovanju u svrhu poboljšanja osobne neovisnosti, slobodnog osobnog razvoja i društvene uključenosti te da pritom neprestano ostvaruju pravo na odlučivanje o sebi i odabir svojeg načina života. Roditeljima učenika s invaliditetom potrebno je osigurati potrebne informacije o prednostima uključivog redovnog obrazovanja.

5.3.4. EU i države članice trebaju ocijeniti trenutačno stanje i poduzeti mjere za olakšavanje pristupa uključivom, visokokvalitetnom obrazovanju za sve učenike i studente s invaliditetom, kao i pohađanja takva obrazovanja, u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, i to promicanjem korištenja europskih instrumenata za financiranje te pri ostvarivanju cilja na području obrazovanja trebaju u strategiju Europa 2020. uvesti posebne pokazatelje za invaliditet,

5.3.5. Relevantne uredbe EU-a i programi razmjene studenata (kao što je Erasmus+) posljednjih su godina poboljšani uključivanjem financijske potpore za mobilnost studenata s invaliditetom. Međutim, ti se studenti u stvarnosti suočavaju s brojnim preprekama prilikom pokušaja pristupanja nacionalnim uslugama obrazovanja određene zemlje (stavovi, fizičke prepreke, komunikacijske i informacijske prepreke te nedovoljna fleksibilnost u nastavnim planovima i programima)⁽³⁶⁾. Programi EU-a za visoko obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje trebaju obuhvaćati potporu za žene s invaliditetom. Europski program razmjene poduzetnika trebao bi uključivati financijsku potporu za mlade osobe s

⁽³²⁾ Idem, bilješka 1., str. 11.; Idem, bilješka 9., str. 34.

⁽³³⁾ Idem, bilješka 2., str. 14.

⁽³⁴⁾ EU – SILC 2011.

⁽³⁵⁾ Idem, bilješka 9., str. 32.

⁽³⁶⁾ Alternativno izvješće Odboru UN-a za prava osoba s invaliditetom, str. 43.

invaliditetom, što trenutno nije slučaj. Potrebno je razmjenjivati dobre prakse i saznanja o problemima s kojima se susreće u okviru programa razmjene studenata i mladih poduzetnika te osigurati osposobljavanje za nastavne djelatnike, socijalne partnere i medije.

5.3.6. Za žene i djevojčice s invaliditetom potrebno je osigurati jednak pristup različitim komponentama IKT infrastrukture i informacijskog društva. Prilikom razvijanja informacijske i komunikacijske tehnologije potrebno je uzeti u obzir ekonomske faktore, potrebu za osposobljavanjem i jednake mogućnosti bez obzira na dob kako bi se djevojčicama i ženama s invaliditetom kojima prijeti opasnost od društvene isključenosti osigurao pristup toj tehnologiji.

5.4. Zapošljavanje

5.4.1. Općenito je sudjelovanje žena na tržištu rada i dalje mnogo niže od sudjelovanja muškaraca (46,6 % u usporedbi sa 61,9 %). Na tržištima rada u svim državama članicama vidljiva je postojana i znatna rodna segregacija. Međutim, žene s invaliditetom u mnogo su većoj mjeri isključene iz tržišta rada. Prema indeksu ravnopravnosti spolova (GEI) Europskog instituta za ravnopravnost spolova iz 2015., u EU-u je zaposleno samo 18,8 % žena s invaliditetom, dok je zaposleno 28,1 % muškaraca s invaliditetom. Stopa nezaposlenosti među ženama s invaliditetom i dalje je neprihvatljivo visoka i zbog toga je veća vjerojatnost da će te žene živjeti u siromaštvu i biti socijalno isključene. Žene i djevojčice s invaliditetom nailaze na veće probleme pri ulasku na tržište rada, zbog čega im je teško voditi neovisan život. Žene i djevojčice s invaliditetom često su slabije plaćene. Problemi u pogledu mobilnosti i viša razina ovisnosti o članovima obitelji i njegovateljima stvaraju im prepreke pri aktivnom sudjelovanju u obrazovanju, na tržištu rada te u društvenom i gospodarskom životu zajednice ⁽³⁷⁾.

5.4.2. S obzirom na visoku stopu nezaposlenosti i neaktivnosti na tržištu rada među ženama s invaliditetom, EU i države članice trebaju razraditi sveobuhvatne i pozitivne mjere usmjerene na žene s invaliditetom u svrhu promicanja osposobljavanja, posredovanja pri zapošljavanju, pristupa zapošljavanju, zadržavanja radnog mjesta, jednake plaće za jednaki rad, jednakog napredovanja u karijeri, prilagodbi na radnom mjestu i ravnoteže između poslovnog i privatnog života. Žene s invaliditetom moraju imati jednako pravo kao i drugi na pravedne i povoljne uvjete rada, uključujući jednake mogućnosti i jednaku naknadu za rad jednake vrijednosti ⁽³⁸⁾.

5.4.3. Uzimajući u obzir instrument EU-a za mikrofinanciranje i Europski socijalni fond za poticanje zapošljavanja i promicanje socijalne uključenosti, valja promicati mogućnosti za samozapošljavanje, poduzetništvo među ženama s invaliditetom, jednaku zastupljenost u upravnim odborima poduzeća, razvijanje socijalnih poduzeća ili pokretanje vlastitog poduzeća. Žene s invaliditetom trebaju imati jednaka prava na financijsku pomoć tijekom cijelog životnog vijeka poduzeća te ih je potrebno doživljavati kao kompetentne poduzetnice. U tom je pogledu za žene s invaliditetom koje su poduzetnice, uključujući žene koje žive u ruralnim područjima, potrebno osigurati mjere pozitivnog djelovanja s pomoću zajmova pod povoljnim uvjetima, mikrozajmova i bespovratnih sredstava.

5.4.4. Porast broja osoba s invaliditetom dovest će do većeg opterećenja njegovatelja, posebno u obitelji, a uglavnom je riječ o ženama koje moraju raditi kraće radno vrijeme ili čak napustiti tržište rada kako bi mogle njegovati ovisne članove obitelji ⁽³⁹⁾.

5.4.5. EU i države članice trebaju promicati bolju ravnotežu između poslovnog i privatnog života za žene s invaliditetom i njegovateljke osoba s invaliditetom s pomoću djelotvornih mjera utemeljenih na njihovim posebnim potrebama. Moguće mjere uz pomoć kojih bi se mogao postići taj cilj jesu transparentnost plaća, postupci zapošljavanja i uplaćivanje u sustav socijalne zaštite, fleksibilno radno vrijeme ili rad na daljinu na nepuno radno vrijeme, ravnoteža između rashoda povezanih s invaliditetom u pogledu majčinstva i njege za osobe s velikim potrebama za potporom, promicanje univerzalnog pristupa cjenovno pristupačnim i visokokvalitetnim uslugama potpore u različita doba dana, kao što su vrtići ili usluge njege za starije osobe i druge osobe s većim potrebama ⁽⁴⁰⁾.

5.4.6. EU i države članice trebaju uključiti žene s invaliditetom i obitelji osoba s invaliditetom u predloženu Direktivu o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i skrbnika, kao i u druge mjere politike za poboljšanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života radnika i njegovatelja ⁽⁴¹⁾.

⁽³⁷⁾ Idem, bilješka 4., str. 7.

⁽³⁸⁾ Idem, bilješka 9., str. 41.

⁽³⁹⁾ Idem, bilješka 9., str. 45.; Idem, bilješka 4., str. 6.

⁽⁴⁰⁾ Idem, bilješka 4., str. 14.; Idem, bilješka 9., str. 43.

⁽⁴¹⁾ Idem, bilješka 3., članak 23.

5.4.7. Žene s invaliditetom ujedno su suočene s jedinstvenim preprekama njihovu jednakom sudjelovanju na radnom mjestu, uključujući seksualno uznemiravanje, nejednaku plaću i nepostojanje pristupa pravnoj zaštiti zbog diskriminacijskih stajališta zbog kojih se njihovi zahtjevi odbacuju. EU i države članice također trebaju zajamčiti sigurne i zdrave uvjete rada za žene s invaliditetom i njegovatelje osoba s invaliditetom, uključujući zaštitu od uznemiravanja i pravnu zaštitu u slučaju pritužbi. Uznemiravanje na radnom mjestu valja spriječiti donošenjem djelotvornih protokola u slučaju uznemiravanja u skladu s primjenom Direktive EU-a 2000/78 ⁽⁴²⁾.

5.5. *Sudjelovanje u političkom i javnom životu*

5.5.1. Tijekom povijesti gušili su se glasovi žena i djevojaka s invaliditetom, zbog čega su nerazmjerno slabo zastupljene u javnom donošenju odluka. U većini država članica EU-a lišavanje građana s invaliditetom njihove poslovne i pravne sposobnosti rezultira time da oni gube biračko pravo. Prepreke ostvarivanju biračkog prava mogu biti i u obliku nepristupačnih postupaka glasanja, uključujući nepristupačna glasačka mjesta ⁽⁴³⁾. EU treba zajamčiti da žene s invaliditetom mogu u cijelosti sudjelovati u javnom i političkom životu, osobito u izborima za Europski parlament 2019. godine.

5.5.2. S obzirom na neravnotežu u odnosu moći i višestruku diskriminaciju, te su žene imale manje prilika za osnivanje organizacija ili za pristupanje organizacijama koje mogu zastupati njihove potrebe koje imaju kao žene, djeca i osobe s invaliditetom. EU treba poduzeti mjere za poticanje žena s invaliditetom na preuzimanje vodećih uloga u javnim tijelima za donošenje odluka na svim razinama i omogućiti im da osnivaju organizacije i mreže žena s invaliditetom te da im pristupaju ⁽⁴⁴⁾. Potrebno je osigurati programe osposobljavanja i mentorstva za žene s invaliditetom kako bi ih se osposobilo za sudjelovanje u političkom i javnom životu.

Bruxelles, 11. srpnja 2018.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER

⁽⁴²⁾ Idem, bilješka 4., str. 25.

⁽⁴³⁾ Alternativno izvješće Odboru UN-a za prava osoba s invaliditetom, str. 43.

⁽⁴⁴⁾ Idem, bilješka 1., str. 16.